

**ACORD 102/2016, de 20 de desembre, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

En relació amb l'anàlisi d'una notícia sobre un judici per agressió sexual al programa *8 al dia* de 8tv, emès el 8 de setembre de 2016

Fets

1r. Amb data 17 de setembre de 2016 va tenir entrada al CAC una queixa (Q79/2016), mitjançant correu electrònic, en relació amb una notícia sobre un judici a un metge que treballa a Sant Andreu de la Barca, per una presumpta agressió sexual a un altre home, emesa al programa *8 al dia* de 8tv el 8 de setembre de 2016 a les 21.39 h.

2n. En relació amb el tractament informatiu esmentat, l'escrit manifesta el següent:

“S'hi poden destacar aspectes que denoten pràctiques periodístiques reprovables:

- Quina informació aporta a la notícia el fet que el metge sigui gai? [...] Durant la notícia s'esmenta tres vegades la condició sexual del metge [...]
- Quina informació aporta a la notícia el fet que el metge sigui iranià? [...]
- Quina informació aporta a la notícia el fet que el metge hagi fugit del seu país d'origen? Potser s'intenta fer veure que el fet de fugir pressuposa ja un perfil delictiu que justificaria també una agressió sexual? [...]”

L'escrit continua dient que la notícia “presenta el metge com un delinqüent, precisament per ser gai, iranià i fugitiu del seu país”. A més, la queixa denuncia que “l'acusat és fàcilment identificable i aquest fet suposaria un cert greuge al seu honor i, per tant, un perjudici a la seva activitat professional”.

Finalment, l'escrit afegeix que “En pro d'un cert sensacionalisme s'han ultrapassat els límits de l'objectivitat, honestat i decència que cal exigir a un programa informatiu i s'ha malmès la dignitat d'una persona que, mentre no es demostrï el contrari, és innocent”.

3r. L'Àrea de Continguts del Consell, en data 8 de novembre de 2016, va redactar l'Informe 36/2016 amb la finalitat d'analitzar el contingut d'aquesta peça informativa, on exposa el següent:

«[...] *8 al dia* és un programa magazín que hibrida continguts informatius i d'entreteniment conduït per Josep Cuní que s'emet de dilluns a divendres, de les 19.30 a les 22.30 hores a 8tv. Inclou reportatges, entrevistes, una secció d'actualitat esportiva, un teletinformatiu –emès de 21.00 a 21.30 hores aproximadament– i una tertúlia sobre actualitat política.

Els continguts objecte de la queixa constitueixen una peça informativa emesa en el teletinformatiu. [...]

Quan a l'objecte de la informació, la notícia informa sobre un fet d'actualitat: la celebració d'un judici per presumpta agressió sexual. La peça relata les **dues versions** (la de l'acusat i la del denunciant) dels fets ocorreguts.

En el transcurs de la notícia, el conductor del programa i un dels seus col·laboradors proporcionen les **dades personals** següents sobre el presumpte agressor:

- L'origen: "L'acusat és nascut a Teheran."
- L'orientació sexual: "El metge va fugir d'Iran perquè és homosexual, i així es declara."
- La professió: "Jutgen un metge uròleg."
- El lloc de treball: "Fa 11 anys que fa d'uròleg a Sant Andreu de la Barca."

La notícia acompanya el relat dels fets amb unes **imatges de l'interior dels jutjats** mentre se celebra el judici en qüestió, en les quals es pot observar un pla mitjà de l'acusat de peu i d'esquena a la càmera mentre està sent jutjat. [...]»

4t. Vist l'informe de l'Àrea Jurídica d'aquest Consell, les consideracions del qual es reproduïxen íntegrament:

«Consideracions jurídiques

Primera. El dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge com a límit al dret a la llibertat d'expressió i d'informació

L'apartat 1 de l'article 18 de la Constitució espanyola (en endavant, CE) garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge. Aquests drets tenen el seu desenvolupament legislatiu en la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (en endavant, LPDH), que estableix els mecanismes per protegir-los davant qualsevol ingerència o intromissió il·legítima. Això no obstant, com assenyala l'exposició de motius de la Llei, els drets dels subjectes a protegir "[...] no es poden considerar absolutament il·limitats", atès que hi ha casos en què aquestes ingerències o intromissions no es poden considerar il·legítimes en virtut de raons d'interès públic que imposen una limitació dels drets individuals.

Les lletres a i d de l'apartat 1 de l'article 20 de la CE reconeixen com a drets fonamentals el dret a expressar i difondre lliurement pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció (llibertat d'expressió) i el dret a comunicar i rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió (llibertat d'informació). L'apartat 4 del mateix article estableix, com a límit a aquesta llibertat, el respecte al dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge.

En l'àmbit audiovisual, l'article 8 de la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya, garanteix l'exercici legítim dels drets fonamentals a la llibertat d'expressió i d'informació, així com el respecte a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge en el marc de la comunicació audiovisual.

Des del punt de vista del tractament d'aquests drets fonamentals, la llibertat d'informació comprèn la comunicació de fets susceptibles de contrast amb dades objectives, i la seva protecció constitucional "[...] alcanza un máximo nivel cuando es ejercitada por los profesionales de la información mediante el vehículo institucionalizado de la formación de la opinión pública que es la prensa, entendida en su más amplia acepción [...]". STC 77/2009, de 23 de març.

En aquest context, convé precisar els conceptes següents: a) "[...] pertenece al ámbito de la libertad de información la comunicación de hechos noticiosos, sobre asuntos de interés general y susceptibles de contraste mediante datos objetivos" (STS de 6 de octubre de 2014); b) "[...] por *veracidad* debe entenderse el resultado de una razonable diligencia por parte del informador para contrastar la noticia de acuerdo con pautas profesionales ajustándose a las circunstancias del caso, aun cuando la información, con el transcurso del tiempo, puede más adelante ser desmentida o no resultar confirmada" (STC 139/2007

de 4 de juny); i c) “[...] la veracidad solo es objeto de examen en los supuestos en los que la libertad de información está afectada, pues no es elemento que deba ser valorado en la libertad de opinión [...]” (STS de 27 de desembre de 2013).

La llibertat d'expressió té, així, un camp d'acció més ampli que la llibertat d'informació, atès que no comprèn la comunicació de fets, sinó l'emissió de judicis, creences, pensaments i opinions de caràcter personal i subjectiu; en termes del Tribunal Constitucional, “[...] juicios de valor u opiniones sin pretensión de afirmar datos objetivos. Se protege, entre otras razones, por su dimensión institucional, esto es, en cuanto condición necesaria para el funcionamiento de la democracia del reconocimiento de un amplio campo de acción, delimitado por las expresiones vejatorias que resulten impertinentes o innecesarias para la exposición de las opiniones o juicios [...]”. STC 216/2006, de 3 de juliol. És a dir, “[...] no siempre es fácil separar la expresión de pensamientos, ideas y opiniones garantizadas por el derecho a la libertad de expresión de la simple narración de unos hechos garantizados por el derecho a la libertad de información.” (STS de 31 octubre 2014)

En relació amb el tractament dels drets a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge, la jurisprudència més recent ha estat unànime en afirmar que son tres drets diferents i no un sol dret “trifronte”: “[...] se trata de derechos que tienen en nuestro ordenamiento sustantividad y contenido propio de modo que ninguno queda subsumido en el otro, como si fuera una manifestación concreta de él [...]”. Sentència del TS de 16 de gener de 2009.

En concret, el dret a l'honor protegeix davant atemptats a la reputació personal entesa com l'apreciació que els altres puguin tenir d'una persona, independentment dels seus desitjos, i impedeix la difusió d'expressions o missatges insultants, insídies infamants o vexacions que li provoquin objectivament un descrèdit (SSTC 14/2003, de 19 de febrer, i 216/2006, de 4 d'agost).

El dret a la intimitat personal i familiar té per objecte garantir a l'individu un àmbit reservat de la seva vida, vinculat al respecte de la seva dignitat com a persona davant l'acció i el coneixement dels altres, de manera que atribueix al seu titular el poder de protegir aquest àmbit reservat, no només personal, sinó també familiar, davant la divulgació d'aquest àmbit per terceres persones i la publicitat no volguda, evitant així les intromissions arbitràries en la vida privada, censurades per l'article 12 de la Declaració Universal dels Drets Humans (SSTC 197/1991, de 15 de novembre, i 115/2000, de 7 de juny).

El dret a la pròpia imatge atribueix al seu titular el dret a determinar la informació gràfica generada pels seus trets físics personals que poden tenir difusió pública i a impedir l'obtenció, la reproducció o la publicació de la pròpia imatge per part d'una tercera persona no autoritzada, sigui quina sigui la finalitat –informativa, comercial, científica, cultural, etc.– perseguida per qui la capta o la difon (STS de 12 de març de 2014).

Situats en aquest context, els eventuais conflictes dels drets a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge en relació amb els drets a la llibertat d'informació i d'expressió han de ser resolts mitjançant tècniques de ponderació tenint en compte les circumstàncies de cada cas concret, tot entenent la ponderació com “[...] la constatación de la existencia de una colisión entre derechos, el examen de la intensidad y trascendencia con la que cada uno de ellos resulta afectado, con el fin de elaborar una regla que permita, dando preferencia a uno u otro, la resolución del caso mediante su subsunción en ella. La técnica de ponderación exige valorar, en primer término, el peso en abstracto de los respectivos derechos fundamentales que entran en colisión [...] por resultar esenciales como garantía para la formación de una opinión pública libre, indispensable para el pluralismo político

que exige el principio democrático” (SSTS de 16 de gener de 2009 i de 7 de juliol de 2015).

Segona. Anàlisi del contingut de la peça informativa

2.1. Interès públic de la informació divulgada. Compliment del principi de veracitat.

L'informe de continguts manifesta que “[...] la notícia informa sobre un fet d'actualitat: la celebració d'un judici per presumpta agressió sexual”, i en aquest sentit, el requisit de l'interès públic d'una notícia es considera implícit en qualsevol informació que afecti fets o successos de rellevància penal, tot i que encara no s'hagi judicialitzat (crònica de successos) o quan sí que n'hagi estat (crònica de tribunals), ja que com així indica el Tribunal Suprem: “[...] también viene a reconocer interés público implícito en cualquier información sobre hechos o sucesos de relevancia penal –pues como recuerdan, entre otras muchas, las sentencias 682/2015, de 27 de noviembre, 426/2015, de 10 de julio, 730/2014, de 15 de diciembre, 605/2014, de 3 de noviembre, 848/2014, de 5 de marzo, con cita de una sentencia de 24 de octubre de 2008 “la persecución y castigo del delito constituye un bien digno de protección constitucional, a través del que se defienden otros como la paz social y seguridad ciudadana, bienes igualmente reconocidos en los artículos 10.1 y 104.1 CE (STC 14/2003, de 28 de enero)–” (STS 4 d'octubre de 2016). Per tant, en atenció al fet que la notícia relata els fets ocorreguts subjectes a un procediment penal, la informació difosa s'inclou dintre dels paràmetres d'interès públic.

Així mateix, d'acord amb les referències de la notícia a fonts judicials o de l'entorn dels implicats, més enllà de les particularitats pròpies del llenguatge informatiu, aquest supòsit queda subjecte als principis de la llibertat d'informació, i per tant, als paràmetres de veracitat. En aquest aspecte, l'informe de continguts determina que “[...] La notícia es refereix a la persona acusada, de manera explícita, com a *l'acusat* o *el metge* i als fets ocorreguts com *la presumpta agressió sexual*. A més, es presenten les dues versions dels fets”, és a dir, la finalitat essencial de l'emissió de la notícia objecte d'anàlisi va ser la d'informar sobre fets susceptibles de contrast, així com la posterior incoació d'una causa penal sobre aquests mateixos fets, on únicament s'observa la presència de “[...] recursos lèxics en el relat dels fets que afavoreixen l'espectacularització de la informació. Concretament:

- Es prescindeix d'informació contextual i es presenta l'emigració i la situació de la persona acusada com una “novel·la”:

“[...] però és que la història té tants ingredients que sembla de novel·la”

“L'acusat és nascut a Teheran, en un país on pengen els gais”

- El col·laborador del programa recorre en més d'una ocasió a descripcions detallades per explicar la seqüència dels fets. Per exemple:

“Diu que el pacient es queixava que els genitals li feien mala olor, el doctor es va acostar a 40 centímetres de la zona genital i el noi esclata, li demana 200 euros per no dir que li havia fet una fel·lació, que el doctor nega. Quan es retroben, tres hores després, el noi li etziba cops de peu i de puny i el denuncia per agressió sexual.”

Precisament, en relació als elements d'espectacularització, els diversos codis ètics i recomanacions de la pròpia professió periodística contempnen recomanacions per tal d'evitar-los.

Això no obstant, com així ha manifestat la sentència de 10 d'octubre de 2016 del Tribunal Suprem “[...] La veracidad que exige el art. 20.1.d de la Constitución no queda excluida por la utilización de expresiones aisladas desafortunadas, los errores circunstanciales o las inexactitudes que no afectan a la esencia de lo informado. No es exigible una veracidad entendida como una exactitud absoluta y plena, ha de atenderse a la esencia de los hechos, y dentro del ámbito de protección que otorga dicho derecho fundamental caben errores o desviaciones que no alteren la verdad esencial de las afirmaciones”..

En efecte, atès el que s'ha exposat en els paràgrafs de més amunt, en relació amb la notícia objecte d'anàlisi, malgrat que el locutor utilitzi els recursos lèxics ja esmentats que afavoreixen l'espectacularització de la informació, aquests recursos ni sobrepassen la finalitat informativa, ni atorguen a la persona acusada cap expressió o frase inequívocament vexatòria o degradant, perquè com ha exposat reiteradament el Tribunal Constitucional “[...] la Constitución no reconoce un hipotético derecho al insulto” (STC de 17 de juny de 2009). Així, doncs, la informació emesa compleix els criteris de veracitat en els termes en què la jurisprudència atén requisit.

2.2. Eventual identificació de la persona acusada.

Pel que fa a l'eventual identificació de la persona acusada, l'informe de continguts indica que en el decurs de la notícia:

- 1) es mostra una imatge del presumpte agressor de peu i d'esquena a la càmera mentre està sent jutjat; i,
- 2) es donen informacions sobre l'àmbit privat i personal del presumpte agressor. Concretament, se n'explicita l'origen, l'orientació sexual, la professió i el lloc de treball.

La tècnica de ponderació del dret a la llibertat d'informació exigeix valorar, doncs, en primer terme, el pes en abstracte dels drets fonamentals respectius que entren en col·lisió. Des d'aquest punt de vista, la ponderació ha de respectar la posició prevalent que ostenta el dret a la llibertat d'informació per resultar essencial com a garantia per a la formació d'una opinió pública lliure. Així mateix, exigeix valorar, en segon terme, el pes relatiu dels drets fonamentals respectius que entren en col·lisió.

És des d'aquesta perspectiva, en relació amb el dret a la pròpia imatge, que cal tenir en compte la rellevància pública o interès general de la informació, quan el pes de la llibertat d'informació és més intens, com estableix la lletra a de l'apartat 2 de l'article 8 de la LPDH, i és en aquest sentit que: “[...] la publicación simultánea, junto al texto escrito de la noticia, de la fotografía de un individuo que había sido objeto de acusación por el Ministerio Fiscal, como presunto autor de un delito de violación, en un juicio oral celebrado con audiencia pública, no puede considerarse como atentatoria a la propia imagen de dicha persona (con total independencia del resultado favorable o adverso de dicho juicio), sino que ha de estimarse como una más de las excepciones a que se refiere el número 2 del artículo 8 de la Ley Orgánica 1/1982, cuyos apartados a) y b) son meramente enunciativos y no pueden considerarse como una relación exhaustiva y cerrada a cualquier otra procedente excepción” (SSTS de 28 de desembre de 1996 i de 20 de juliol de 2011).

Per tant, la difusió del pla mitjà de la figura del presumpte agressor de peu i d'esquena a la càmera mentre se celebra el judici oral sobre els fets encausats, amb total independència de la seva identificació, en cap cas es pot incloure dins dels supòsits de vulneració del dret a la pròpia imatge. Així mateix, pel que fa a aquest criteri jurisprudencial, les informacions sobre l'àmbit privat i personal de l'acusat relatives al seu

origen, professió i localitat on desenvolupa l'activitat professional, es rebel·len com a intrascendents als efectes de la seva eventual identificació per terceres persones.

2.3. Referències a l'orientació sexual de la persona acusada.

Anàlisi a banda mereix la referència a l'orientació sexual de la persona acusada, que l'informe de continguts descriu de la manera següent: "[...] el metge va fugir de l'Iran perquè és homosexual, i així se'n declara".

En aquest aspecte, cal destacar que en els atacs o intromissions en el dret a la intimitat, la veracitat no s'erigeix en causa de justificació, ja que mentre la veracitat es vertebra com a causa legitimadora de les intromissions en l'honor, en el cas del dret a la intimitat la veracitat és condició necessària perquè la intromissió es produeixi, per tant, es requereix que els fets de la vida privada que es divulguin es manifestin com a certs. La legitimitat de les intromissions en la intimitat de les persones ve determinada per la rellevància pública del fet divulgat, és a dir, que esdevenint certa la informació que es transmet, la seva comunicació a l'opinió pública resulti justificada en funció de l'interès públic de l'assumpte sobre el qual s'informa.

Així, doncs, davant eventuais vulneracions del dret a la intimitat, el TC manifesta la necessitat de l'existència d'aquest doble pressupost de veracitat i de rellevància pública del fet divulgat: "[...] Por tanto, la cuestión no es si lo publicado en este caso fue o no veraz, pues la intimidad que la Constitución protege no es menos digna de respeto por el hecho de que resulten veraces las informaciones relativas a la vida privada" (STC 115/2000, de 5 de maig).

En efecte, en el cas objecte d'aquest informe, les referències a l'orientació sexual de la persona acusada romanen dins de l'àmbit reservat que protegeix el dret a la intimitat: "[...] es palmario que la condición sexual de una persona no es un asunto público de interés general que contribuya a la formación de la opinión pública" (STS de 13 d'abril de 2011); i més recentment, la STS de 3 de novembre de 2015, va determinar, en relació amb diversos comentaris realitzats en un programa de televisió al·lusius a la vida sexual d'una persona i la seva possible relació amb una altra del mateix sexe, que aquests comentaris afectaven una faceta íntima i reservada de la manera següent: "[...] solo la relevancia pública justifica que puedan salir a la luz aspectos íntimos o privados de terceras personas, condición que no se cumple en el presente caso al no existir ningún interés general –más allá de la mera curiosidad morbosa– que ampararse la revelación de aspectos tan íntimos".

No obstant això, s'observa la necessitat de circumscriure les referències a l'orientació sexual de la persona acusada dins del conjunt de les imatges en què es van emetre i la resta de dades personals que es van difondre.

En aquest sentit, cal indicar que, tot i que l'informe de continguts exposi "[...] que els elements precedents interrelacionats difícilment permeten que el conjunt de l'audiència pugui identificar la persona acusada, aquesta podria ser identificable en cercles socials propers", en l'anàlisi que la jurisprudència realitza sobre la presència de dades perifèriques que eventualment poden permetre la identificació indirecta d'una persona, i per extensió d'aspectes relatius de la vida privada subjectes a la protecció del dret a la intimitat –que en aquest cas és la condició d'homosexual de la persona acusada–, aquests paràmetres se centren, fonamentalment, en la facilitació de l'edat, el nom complet, les inicials del cognoms i l'adreça exacta on s'han produït els fets: nom, portal del carrer i localitat; així, la STC 185/2002, de 14 d'octubre, indica que: "[...] Al desvelarse de forma indirecta pero inequívoca su identidad (facilitando su edad, su nombre completo, las iniciales de sus apellidos y el número de la calle donde tenía su domicilio habitual),

tales datos, como han puesto de relieve los órganos judiciales, permitieron perfectamente a sus vecinos, allegados y conocidos la plena identificación". Elements, però, que no es reproduïxen en aquest cas: les dades personals del presumpte agressor recollides en l'informe de continguts es relacionen amb el país d'origen, professió i localitat on la realitza. Aquest fet, juntament amb les imatges amb què es relaciona la notícia, que pertanyen a l'interior dels jutjats mentre se celebra el judici en qüestió, on s'inclou un pla mitjà de l'acusat de peu i d'esquena a la càmera mentre està sent jutjat, esdevenen elements que dificulten l'eventual identificació de la persona acusada i, per extensió, la seva condició d'homosexual davant terceres persones.

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per unanimitat, el següent

ACORD

1. Comunicar al prestador de serveis de comunicació audiovisual Emissions Digitals de Catalunya, SAU que, malgrat no s'observa cap incompliment de la normativa reguladora en matèria audiovisual, s'hauria d'extremar la cura en el tractament informatiu de les notícies relatives a la crònica judicial, als efectes de no incloure:
 - elements d'espectacularització que no aporten informació rellevant.
 - dades d'àmbit personal i privat que poden afectar a la dignitat i el respecte de les persones, i a la seva identificació per l'entorn proper.
2. Notificar aquest Acord a Emissions Digitals de Catalunya, SAU.
3. Notificar aquest Acord a la persona reclamant

Barcelona, 20 de desembre de 2016

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari